

KIBERJINOYAT – ZAMONAVIY TAHDID VA UNGA QARSHI KURASH YO‘LLARI

Baxtiyorov Nurmuhammad

Toshkent davlat yuridik universiteti huzuridagi

M.S.Vosiqova nomidagi akademik

letsining 2.14-guruh o‘quvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada kiberjinoyat tushunchasi, uning turlari va kelib chiqish sabablari yoritilgan. Shuningdek, internet tarmog‘idan foydalanishda xavfsizlik qoidalariga rioya qilish, yoshlarni kiberjinoyatlardan himoya qilish va huquqiy savodxonlikni oshirish masalalari tahlil qilingan. Maqola yoshlar ongida axborot xavfsizligi madaniyatini shakllantirishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: Kiberjinoyat, internet, axborot xavfsizligi, firibgarlik, kiberbulling, parol, himoya, huquqiy madaniyat, yoshlar

Kirish

Bugungi kunda internet hayotimizning ajralmas qismiga aylangan. Biz ta’lim olamiz, muloqot qilamiz, turli xizmatlardan foydalanamiz. Biroq internet bilan birga yangi turdagi jinoyatlar – kiberjinoyatlar ham paydo bo‘ldi. Kiberjinoyat – bu kompyuter texnologiyalari va internet orqali sodir etiladigan noqonuniy harakatdir.

Ayniqsa, yoshlar internetdan faol foydalangani sababli kiberjinoyatlar xavfiga ko‘proq duch kelmoqda. Shuning uchun bu mavzuni o‘rganish dolzarb hisoblanadi.

Kiberjinoyat turlari

Kiberjinoyatlar turli ko‘rinishda bo‘ladi.

Birinchidan, internet firibgarligi. Ayrim shaxslar soxta sahifalar yoki yolg‘on e‘lonlar orqali odamlarning pul mablag‘larini qo‘lga kiritadi.

Ikkinchidan, shaxsiy ma’lumotlarni o‘g‘irlash. Parol, bank kartasi raqami yoki shaxsiy ma’lumotlarni qo‘lga kiritish orqali zarar yetkaziladi.

Uchinchidan, kiberbulling. Bu internet orqali haqorat qilish, tahdid qilish yoki obro‘sig‘a putur yetkazishdir. Kiberbulling yoshlar ruhiyatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

To‘rtinchidan, zararli dasturlar tarqatish. Viruslar orqali kompyuter yoki telefon ma’lumotlari yo‘q qilinishi mumkin.

Kiberjinoyatlarning kelib chiqish sabablari

Kiberjinoyatlarning ko‘payishiga bir necha omillar sabab bo‘ladi. Eng avvalo, internetdan foydalanish madaniyatining pastligi. Ko‘pchilik oddiy xavfsizlik qoidalariga amal qilmaydi.

Shuningdek, kuchli parol qo‘ymaslik, noma’lum havolalarga kirish, begona shaxslarga shaxsiy ma’lumotlarni berish ham xavfni oshiradi.

Yana bir sabab – huquqiy savodxonlikning yetarli emasligi. Ba’zi yoshlar internetdagi ayrim harakatlar ham jinoyat hisoblanishini bilmaydi.

Kiberjinoyatlarga qarshi kurashish yo‘llari

Kiberjinoyatlarning oldini olish uchun avvalo axborot xavfsizligi qoidalariga rioya qilish zarur. Har bir foydalanuvchi murakkab parol qo‘yishi va uni begonalarga bermasligi kerak.

Noma’lum havolalarga kirmaslik, shubhali xabar va e’lonlarga ishonmaslik muhimdir. Ijtimoiy tarmoqlarda shaxsiy ma’lumotlarni haddan tashqari oshkor qilmaslik lozim.

Ta’lim muassasalarida internet xavfsizligi bo‘yicha targ‘ibot ishlari olib borilishi kerak. Yoshlar o‘z huquq va majburiyatlarini bilsa, kiberjinoyatlar kamayadi.

Davlat tomonidan ham kiberxavfsizlikni ta’minlash, maxsus qonunlar va nazorat tizimlarini kuchaytirish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, kiberjinoyat zamonaviy jamiyatning jiddiy muammolaridan biridir. Internetdan to‘g‘ri va xavfsiz foydalanish har birimizning mas’uliyatimizdir. Ayniqsa, yoshlar axborot xavfsizligi qoidalariga rioya qilishi, huquqiy bilimlarini oshirishi zarur. Faqat shundagina biz kiberjinoyatlarning oldini olishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi.
2. O‘zbekiston Respublikasi “Axborotlashtirish to‘g‘risida”gi Qonuni.
3. O‘zbekiston Respublikasi “Kiberxavfsizlik to‘g‘risida”gi Qonuni.
4. To‘xtashev A. Axborot xavfsizligi asoslari. Toshkent.
5. Internet manbalari va rasmiy axborot saytlari materiallari.